

Voor Madeleine

ZWITSERS DAGBOEK

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitaal of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbenden.

© 2021 Peter Goedhart

Ontwerp: steenkamerdesign.nl

Drukwerk: New Energy Drukwerk

ISBN 978-94-91389-28-3

NUR 301

www.woordinblik.nl

Peter Goedhart

Rien n'arrive quand on attend.

Jacques Brel

Deel een

1

1 juni 1945

De groene legervrachtwagen trekt op. In de schemer van de met zeildoek overdekte laadruimte zit een aantal ex-patiënten op lange, houten banken tegenover elkaar. Ik ben een van hen. Het is een zonnige, zachte lentedag en het achterste dekzeil is opengeslagen. In de verte zie ik de paviljoens van Sonnevand, het sanatorium voor tbc-lijdende in Harderwijk, verdwijnen. Het beeld heeft iets onwerkelijks. Alsof ik door het gat van een kijkdoos in een droomwereld tuur. Maar het is geen droombeeld. Ik was daar echt.

Door een omgekeerde verrekijker tuur ik naar die verre jaren, in een poging de contouren van mijn vroege jeugd te ontdekken. Ik ben de mentale cartograaf die scheep gaat op het schip van de herinnering, om het onherbergzame jeugdland met zijn pieken en dalen in kaart te brengen. Antwoorden wil ik. Helderheid in de chaos. En dan...? Vrede misschien. Vrede hebben met hoe de dingen zijn gelopen.

Maar laat ik mijn verhaal vertellen!

Net drie jaar was ik toen ik in Sonnevanck werd opgenomen met tbc. Veel is mij niet bijgebleven van die tijd. Er zijn mensen die zich zelfs het verblijf in de moederschoot herinneren. Tot die mensen behoor ik niet. Waarmee niet gezegd wil zijn dat zij geen gelijk hebben.

De werkelijk hardnekkige indrukken die mij uit die prille jaren in Sonnevanck zijn bijgebleven, zijn niet de aangenaamste. Zoals die keer toen ik op een zonnige dag, vluchtend voor een achter mij aan denderende verpleegster op een koolaspaadje van het ziekenhuisterrein de vrijheid tegemoet rende. Als een haken slaande haas ijde ik door paniek bevangen zigzaggend voort met maar één oogmerk: uit handen blijven van mijn 'kom hier' en 'staan blijven' roepende achtervolgster. Mijn vlucht was tot mislukken gedoemd. Ik werd moe, struikelde over mijn eigen benen en viel met beide knieën in gebroken glas. Daar lag de kleine 'Moek' zonder zijn toverschoenen, bloedend en ontroostbaar. Een prooi voor de verpleegster die er een dagtaak aan had om hem te troosten. De littekens zijn in de loop van de tijd bijna helemaal verdwenen. Als je goed kijkt zie je ze nog, het tastbare aandenken aan mijn eerste wonden.

Had deze herinnering behalve met angst ook met klein verdriet te maken, de andere indrukken houden het bij vrees alleen. Zoals die keer toen wij kinderen 's middags op zaal lagen te rusten. Opeens ging de deur

open en een paar Duitse soldaten betraden de ruimte. Ze bewogen zich traag maar doelgericht. De dreiging die van hen uitging werd nog versterkt door de angstige houding van de verpleegkundigen. Eén soldaat liep langzaam op mijn bed af, machinepistool voor de borst. Een glimlachend gezicht onder een Duitse helm. Hij strekte een hand naar mij uit. In paniek vluchtte ik onder de dekens, niet van plan er nog onder vandaan te komen voor de mannen verdwenen waren.

En dan is er nog die gebeurtenis een paar dagen na de bevrijding. Het was groot feest in het ziekenhuis. De euforie was algemeen. Overal zag ik vlaggetjes, lachende gezichten, juichende en zingende mensen. Ook hier waren soldaten aanwezig maar dan van de 'goede' kant. Wij kinderen kregen een triomfritje aangeboden. Een voor een werden de patiëntjes in een rupsvoertuig getild. Elk kind daalde af in een aparte buis, een soort mangat waar het in paste als een reageerbuis in een container. Ook ik maakte een luchtreis in sterke armen. Maar ik begon te huilen en verzette mij met veel misbaar. Geen overredingskracht van de volwassenen was bij machte mij te overtuigen van het amusante van zo'n ritje. Ik was doodsbang voor de afgesloten ruimte en ook voor dat groene gevaarte dat mij naar de slachtbank zou rijden. Tenslotte werd ik weer op mijn voeten gezet tussen het teleurgestelde en licht verwijtende, verplegend perso-

neel. De opluchting die ik voelde toen ik die verschrikkelijke rupsbanden zag weggrollen...

Na ruim twee jaar werd ik genezen verklaard. Ik was net vijf jaar en ik mocht naar huis terug. Bevrijd uit de wurggreep van kuren en rusten. De *Military Pattern Truck*, zoals de legervrachtwagen heette, zou mij naar huis brengen. Terwijl hij optrok maakte hij een bonkig vreugdedansje. Met zijn platte bokseersneus deed hij nog het meest denken aan een telg van het aristocratische Chinese hondenras de Pekinees, het harige, dansende wonder dat ooit het hof van het oude China bevolkte. Voorlopig zaten wij veilig in de laadruimte van deze kleine truck. Er hing een sfeer van blijdschap en verwachting onder de ex-patiënten, maar ook van weemoed die niemand kon verklaren. De reis duurde de hele dag en was niet erg comfortabel. Hij voerde over landwegen, klinkerwegen en wegen met onverwoestbare hobbelige kasseien die eindeloos wegrolde onder de wielen van de truck. Vaak moest ik mij steunen op mijn armen tegen het bonken en bokken van de wagen. Op den duur zat ik in mijn korte broek ongedurig te draaien op de harde banken.

Meerdere dorpen en steden werden aangedaan waar patiënten een voor een afscheid van ons namen. Steeds voelde je dan een kleine steek. Hoewel wij in feite niets

met elkaar te maken hadden – ik kende niemand van de aanwezigen in de wagen persoonlijk – waren we toch een tijdlang met elkaar verbonden: familie voor de duur van de reis.

En steeds was het even stil als iemand met een groet en een zwaai uit de wagen sprong en zo uit je leven verdween. Klein als ik was voelde ik toen al de weemoed van het afscheid. Zoals van die joviale man die met zijn onderhoudende gesprekken de sfeer in de vrachtwagen lange tijd op peil had gehouden. Zijn moment kwam toen de wagen midden in het land stopte op een klein landweggetje. Wij keken naar buiten en zagen de landerijen die zich badend in de lentezon tot aan de einder uitstrekten.

‘Waar moet je nou heen?’ vroeg iemand, toen hij uit de wagen was gesprongen, want hoe wij ook tuurden, een vrolijk welkomstcomité was nergens te bekennen. Hij keek ons allen een voor een zijgend aan als een droefgeestige hond en klemde de klep nog vast alsof het de laatste strohalm was. Toen brak zijn gezicht open in een brede grijns en hij maakte een nonchalant armgebaar naar een hoeve ergens in de verte. Ik had de hand die de klep nog vasthield wel willen grijpen en hem weer terug naar de wagen te brengen. Maar dat was niet mogelijk.